

Dashboard Arbeidsreserve

Methodologie op basis van de Enquête naar de
Arbeidskrachten (EAK)

Sarah Vansteenkiste

Romy Debroey

Anneleen Huyghe

STEUNPUNT
Werk

Vlamingenstraat 83 bus 3552 - 3000 Leuven

Steunpuntwerk@kuleuven.be

1 Arbeidsreserve op basis van surveydata (EAK)

1.1 Inleiding

Dit dashboard bevat cijfers over de arbeidsreserve die we berekenen op basis van de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK), een enquête die geharmoniseerd is op Europees niveau en wordt uitgevoerd door Statbel. De EAK is een sociaal-economische steekproefenquête bij huishoudens. Haar voornaamste doelstelling is de populatie op actieve leeftijd (vanaf 15 jaar) op te delen in drie groepen (namelijk werkende personen, werklozen en niet beroepsactieve personen), en over elk van deze categorieën beschrijvende en verklarende gegevens te verstrekken.

Om de arbeidsreserve in kaart te brengen wordt er traditioneel naar de actieve werklozen gekeken. Een persoon is volgens de internationaal gehanteerde ILO-definitie werkloos indien hij of zij geen werk heeft, de afgelopen vier weken actief gezocht heeft naar werk en binnen de twee weken aan een nieuwe job kan beginnen. De werklozen vormen slechts een deel van het arbeidspotentieel binnen de Vlaamse bevolking.

Met dit dashboard geven we zicht op de arbeidsreserve van werkenden, werklozen en niet-beroepsactieven in België, Vlaanderen, de andere regio's en de provincies. We bieden enerzijds een meer statische blik op de verschillende groepen van arbeidsreserve en hun evoluties doorheen de tijd, volgens de gekozen regio, en dit op basis van de reguliere jaarcijfers. Anderzijds brengen we de transities in beeld vanuit de verschillende groepen van arbeidsreserve naar verschillende socio-economische posities een jaar later. Enerzijds tonen we onder 'hoofdstromen' de transities voor de globale socio-economische posities volgens de ILO-definitie (zie 1.2). We geven het percentage werkenden, werklozen en niet-beroepsactieven weer die een jaar later werkend, werkloos of niet-beroepsactief zijn, tot op provinciaal niveau. Anderzijds belichten we de arbeidsmarkttransities van bepaalde subgroepen uit onze niet-beroepsactieve arbeidsreserve naar een werkende of niet-werkende positie een jaar later onder 'NBA in de kijker', tot op gewestelijk niveau. Deze jaartransities zijn berekend als de gemiddelden van vier kwartaal-specifieke jaartransities voor twee achtereenvolgende jaren. Tot slot bieden we ook een profielschets aan van de niet-beroepsactieve arbeidsongeschikten en de huisvrouwen -en mannen.

In dit methodologisch rapport lichten we deze niet traditionele groepen van de arbeidsreserve bij de werkenden en niet-beroepsactieven toe. We vertrekken van de bevolking op arbeidsleeftijd, meer bepaald de personen tussen 20 en 64 jaar. De indeling naar arbeidsmarktpositie is gebaseerd op de definitie van het Internationaal Arbeidsbureau (IAB/ILO). Op die manier wordt de bevolking op arbeidsleeftijd ingedeeld in drie socio-economische posities: ILO-werkenden, ILO-werklozen en ILO-niet-beroepsactieven.

1.2 Werkenden

De **ILO-werkenden** zijn personen die in de referentieweek minstens één uur betaalde arbeid hebben verricht, of die een job hadden maar tijdelijk afwezig waren omwille van ziekte/arbeidsongeschiktheid¹, moederschaps- of vaderschapsverlof, vakantie of het volgen van een opleiding gerelateerd aan hun werk. Personen in ouderschapsverlof worden tot de werkenden gerekend, tenzij ze geen loon of uitkering van de RVA ontvangen en langer dan drie maanden in ouderschapsverlof zijn. Seizoensarbeiders buiten het seizoen worden enkel als werkend beschouwd als ze nog regelmatig taken uitvoeren voor hun job. Personen die om andere redenen (bijvoorbeeld tijdelijke werkloosheid) afwezig zijn, worden enkel tot de werkenden gerekend als hun afwezigheid niet langer dan drie maanden duurt.

We verdelen de werkenden in twee categorieën. De **volledig tewerkgestelden** werkt het gewenste aantal uren, wat zowel voltijdse als deeltijdse werkenden kan omvatten. De tweede groep bestaat uit personen die minder uren werken dan gewenst en daardoor niet volledig ingezet worden op de arbeidsmarkt. Deze groep wordt aangeduid als **tijdsgerelateerde ondertewerkgestelden** en bestaat uit drie subgroepen:

- De eerste groep stemt overeen met de ‘*underemployed parttime workers*’ zoals gedefinieerd door Eurostat (De la Fuente, 2011). Het gaat over de deeltijdswerkende personen die meer uren per week willen werken in het kader van de huidige betrekking, door het vinden van een bijkomende betrekking, door een andere betrekking te vinden met meer arbeidsuren of om het even welke manier. Volgens de definitie van Eurostat moeten deze werkenden beschikbaar zijn om binnen de twee weken te beginnen werken, indien er een andere betrekking wordt aangeboden of indien ze meer uren kunnen presteren.
- Ten tweede zijn er ook voltijdse werknemers die gedurende een bepaalde periode niet volledig ingezet worden op de arbeidsmarkt. Hiervoor kijken we naar de voltijdswerkende personen die tijdens de referentieweek minder uren werkten dan gewoonlijk omwille van overmacht of economische redenen (tijdelijke werkloosheid).
- Als derde groep zijn er de deeltijdswerkende personen die meer uren per week willen werken in het kader van de huidige betrekking, door het vinden van een bijkomende betrekking, door een andere betrekking te vinden met meer arbeidsuren of om het even welke manier. In tegenstelling tot de groep van ondertewerkgestelde deeltijds werkenden zijn deze personen niet beschikbaar om binnen de twee weken een andere betrekking te starten of om binnen de twee weken meer uren te presteren of er is niets bekend over de beschikbaarheid. Deze groep beantwoordt niet aan de beschikbaarheidsvereisten die de Europese Eurostat-definitie aan de ondertewerkgestelde deeltijds werkenden oplegt, maar is desondanks wel bereid om meer uren te presteren.

¹ De arbeidsongeschikten die in dit dashboard worden weergegeven, behoren tot de niet-beroepsactieven die niet actief op zoek zijn naar werk en ook niet direct beschikbaar zijn om te starten in een job (zie ook 1.3).

1.2. Werklozen

De **ILO-werklozen**² zijn de niet-werkenden die afgelopen vier weken actief naar werk hebben gezocht en onmiddellijk beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt (= binnen de twee weken een nieuwe job kunnen beginnen), samen met de niet-werkenden die een job hebben gevonden die binnen de drie maanden begint. Onder **actief zoekgedrag** wordt onder andere verstaan: men heeft contact opgenomen met de VDAB, ACTIRIS (of FOREM of ADG) of de lokale werkwinkel om werk te vinden; men heeft contact opgenomen met een uitzend-, wervings- of selectiebureau; men heeft zelf contact opgenomen met werkgevers of heeft een jobbeurs bezocht; men heeft deelgenomen aan een test, wervingsexamen of sollicitatiegesprek, ...

1.3. Niet-beroepsactieven

De **ILO-niet-beroepsactieven** zijn personen die niet tot de ILO-werkenden noch tot de ILO-werklozen behoren. In ons dashboard ontleden we deze groep verder naargelang hun zoekgedrag en beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt. Een deel van hen voldoet niet aan de officiële werkloosheidsdefinitie zoals het actief zoeken naar werk én binnen de twee weken beschikbaar zijn om te werken. Hoewel deze groep niet als actieve werklozen wordt beschouwd, zijn er veel gelijkenissen met hen en is deze groep niet volledig losgekoppeld van de arbeidsmarkt. We spreken in dit geval over de '**zoekende of beschikbare niet-beroepsactieven**'.

Deze groep omvat twee overkoepelende groepen, met elk eigen subgroepen:

- De *niet (actief) zoekende maar wel beschikbare niet-beroepsactieven* komt overeen met '*Persons available to work but not seeking*' bij Eurostat (De la Fuente, 2011). Deze categorie is opgebouwd uit de volgende groepen:
 - Enerzijds zijn dit personen die willen werken en beschikbaar zijn om binnen twee weken volgend op de referentieweek van de EAK-bevraging te starten, maar desondanks niet op zoek zijn en geen job hebben gevonden die later start. Anderzijds zijn het personen die wel werk hebben gezocht gedurende de referentiemaand en ook binnen twee weken volgend op de referentieweek beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt, maar doordat ze geen actieve zoekmethode (zie 1.2.) hanteren worden ze niet als werkloze geclassificeerd. Hier kan het gaan over ontmoedigde werklozen die de hoop hebben opgegeven omdat ze bijvoorbeeld niet over de juiste kwalificaties beschikken, moeilijkheden hebben met de taal, denken dat ze te jong of te oud zijn voor een bepaalde job, ...
 - Tot slot omvat deze groep ook personen die tijdens de referentiemaand niet op zoek waren omdat ze een job hebben gevonden die over meer dan drie maanden start. Ze zijn beschikbaar om binnen twee weken te starten.

² Deze cijfers zijn onafhankelijk van een mogelijke inschrijving bij VDAB, FOREM, Actiris, of ADG of het ontvangen van een uitkering van de RVA. Ze kunnen niet vergeleken worden met de administratieve werkloosheidscijfers.

- De *niet beschikbare, maar wel zoekende niet-beroepsactieven* komt overeen met deze van ‘Persons seeking work but not immediately available’ bij Eurostat (De la Fuente, 2011). Deze categorie is opgebouwd uit de volgende groepen:
 - Enerzijds zijn dit personen die gedurende de referentiemaand actief naar werk zochten, maar niet beschikbaar zijn om binnen twee weken te starten. Hun beschikbaarheid kan belemmerd worden doordat ze bijvoorbeeld studies moeten afronden, geen alternatief vinden voor de zorg voor kinderen, (tijdelijk) arbeidsongeschikt zijn, enzovoort.
 - Anderzijds zijn dit personen die niet naar werk hebben gezocht omdat ze een job hebben gevonden die ofwel binnen drie maanden begint, of pas na meer dan drie maanden. Daarnaast geven ze aan niet beschikbaar te zijn om binnen twee weken te starten.

Naast de zoekende of beschikbare niet-beroepsactieven, onderscheiden we ook de niet-beroepsactieven op basis van hun zelfgepercipieerde sociaal-economisch statuut tijdens de referentieweek. Dit betreft de arbeidsongeschikten, zelfgepercipieerde werkenden of werklozen, huisvrouwen en -mannen, studenten en gepensioneerden. Deze groep bestaat uit personen die **niet actief naar werk hebben gezocht en zich ook niet meteen beschikbaar stellen voor werk**.

- *Ziet zichzelf als werkend of werkloos*³: ondanks dat ze niet (actief) op zoek zijn naar werk en ook niet beschikbaar zijn om te starten in een job, percipiëren ze zichzelf wel als werkend of werkloos. Zo worden bijvoorbeeld personen die louter vrijwilligerswerk uitvoeren of personen die langer dan drie maanden in loopbaanonderbreking zijn niet als werkend beschouwd volgens de ILO-definitie maar kunnen ze zichzelf wel als werkend bestempelen. Anderzijds kunnen personen die passief werk zoeken maar niet direct beschikbaar zijn, zichzelf als werkloos beschouwen.
- *Arbeitsongeschikten*⁴: deze niet-beroepsactieven geven aan hinder te ondervinden door langdurige gezondheidsproblemen.
- *Huisvrouwen en -mannen*: deze groep is niet op zoek naar werk en stelt zich ook niet beschikbaar. De zorg voor kinderen of andere hulpbehoevende personen kan hiervoor als reden worden opgegeven.
- *Studenten*: door studies die nog afgerond moeten worden, zijn deze groep niet zoekend en niet beschikbaar. Het merendeel van hen zal zich na afronding van de studies actief op de arbeidsmarkt begeven
- *Gepensioneerden*: de laatste groep zijn de niet-beroepsactieven die zichzelf percipiëren als gepensioneerd. Zij hoeven zich niet beschikbaar te stellen om vacatures in te vullen, ook al is het in principe niet uitgesloten dat ze nog werk kunnen verrichten tijdens hun pensioen.

³ In het dashboard wordt deze groep ook samengenomen met de zoekende of beschikbare niet-beroepsactieven om voldoende respondenten te krijgen, zodat we een betrouwbaar resultaat kunnen bereiken voor de opsplitsing naar de provincies.

⁴ In tegenstelling tot administratieve data, kunnen we vanuit de EAK niet achterhalen hoe lang zij al aangeven arbeidsongeschikt te zijn.

Bibliografie

De la Fuente, A. (2011). New measures of labour market attachment. Three new Eurostat indicators to supplement the unemployment rate. *Statistics in Focus. Population and Social Conditions*, 57.